

Грицанюк В.В., кандидат політичних наук
доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВУЛИЧНИМИ ДІТЬМИ В УКРАЇНІ.

Створення умов для позитивно орієнтованої соціалізації особистості, що сприяє самореалізації молодого покоління в інтересах суспільства є головною метою соціальної роботи як на рівні держави так і місцевих органів влади. Особливої допомоги для успішної соціалізації потребують найбільш вразливі категорії дітей та молоді такі як діти-сироти, вихованці інтернатних закладів, діти з багатодітних і малозабезпечених родин, діти з проблемних сімей. Адже діти на вулиці є свідченням серйозних проблем у суспільстві. Якщо ці проблеми не вирішувати, то як наслідок, отримаємо, що в дитячому вуличному соціумі стає нормою кримінальна діяльність, проституція, регулярне вживання психоактивних речовин.

Щодо кількості «вуличних дітей» в Україні, то не існує офіційної статистики, а є декілька різних та деколи суперечливих версій, так Юрій Павленко на початку 2013 року оголосив, що масову дитячу безпритульність в Україні ліквідовано: «Масова і безконтрольна безпритульність була подолана. Якщо раніше 90 притулків для «дітей вулиці» були переповнені, то сьогодні вони заповнені на третину» [1]. За приблизними підрахунками Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ кількість безпритульних дітей, віком від 10 до 19 років, в Україні становить близько 150-160 тисяч, тоді як офіційна статистика повідомляє про 12 тисяч [2]. Суперечливість цих даних свідчить про неефективність державної системи протидії безпритульності дітей.

Першою проблемою з якою стикається соціальний працівник – це недовіра до них вуличних дітей, не бажання йти на контакт з дорослими. Тому

першочерговим і найважчим завданням соціального працівника є встановити довірливий контакт з дитиною. Власне в цьому і полягає аутріч робота – це робота спеціалістів на вулиці в місцях скупчення вуличних дітей, з ціллю залучити їх до участі в заходах, які здійснюються державою чи громадськими проектами.

Робота вуличного соціального працівника є досить динамічною. Аутріч працівник повинен добре володіти інформацією де збирається група, як заробляє на життя, чи вживають члени групи психоактивні речовини, які саме. Важливо також знати хто є лідером вуличної групи та яка допомога їй необхідна. Як правило аутріч соціальні працівники розпочинають роботу ввечері о 18 чи 19 годині. Знаходять дітей в місцях великого скупчення людей: біля торгових пунктів, кафе, а також в підвалах, в квартирах-притонах. Вуличних дітей легко розпізнати: як правило вони брудні, часто знаходяться в стані токсичного, алкогольного чи наркотичного сп'яніння, зазвичай ведуть себе більш вільно ніж їх «домашні» ровесники.

Як вже згадувалось вище, першочерговим завданням соціального працівника є встановлення довірливого контакту. Встановлення первинного контакту відбувається наступним чином:

1. Аутріч працівник деякий час просто непомітно спостерігає за вуличними дітьми, чим вони займаються, з ким спілкуються, як себе ведуть, чи не знаходяться у стані наркотичного чи алкогольного сп'яніння.
2. Підібравши слушну нагоду соціальний працівник підходить до дитини, представляється і розказує який заклад чи організацію представляє, про те, що він хоче і може допомогти дитині, та пропонує дитині поспілкуватися.
3. На наступному етапі, залежно від ситуації та індивідуальних особливостей дитини, соціальний працівник може запропонувати їй поїсти в найближчому кафе і поговорити. В середньому перший контакт з вуличною дитиною може тривати від 5 хвилин до 1 години.

Враховуючи специфіку роботи при встановленні контакту з вуличними дітьми аутич соціальному працівнику рекомендовано:

1. Бути доброзичливим.
2. Уважно слухати дитину.
3. Намагатися «розговорити» дитину.
4. Старатися, щоб бесіда відбувалася природно. Показати дитині свою зацікавленість (жартувати, відповідати на жарти дитини, задавати уточнювальні питання).
5. Розмовляти рівно, спокійно і на одній мові (не вживати складних слів, не реагувати на можливу агресію та провокацію зі сторони дитини).
6. Не нав'язуватися. Якщо дитина не хоче йти на контакт, то можна просто лишити інформацію про себе з пропозицією поцікавитися у своїх друзів про організацію, яку представляє соціальний працівник.
7. Постаратися зацікавити дитину, звернути увагу на те, що їй цікаво. Все це допоможе налагодити контакт і допоможе дитині зрозуміти, що її життям цікавляться.
8. Намагатися розвіяти сумніви дитини. Запропонувати дитині логічно поміркувати, що якби соціальний працівник здавав би дітей без їх відома в міліцію чи дитячий будинок, то це було б давно відомо всім, але таких випадків не було.

Під час бесіди з дитиною аутич працівник, як правило, намагається в'яснити як можна більше інформації про дитину, її життя, ім'я, вік, причини виходу на вулицю.

Щоб робота соціального працівника була професійною та результативною потрібно дотримуватися певних принципів. Перш за дуже важливо появлятися в одних і тих же місцях регулярно, оскільки діти не відразу йдуть на контакт, їм потрібен час щоб довіритися соціальному працівнику. Тобто робота аутич-працівника має бути систематичною та регулярною. По-друге, важлива особиста безпека соціальних працівників, тому їм необхідно

працювати в парах. Крім безпеки, робота в парах дає можливість краще пізнати підопічних дітей через обмін думками. Третім принципом в цій роботі є добровільність. Він дає змогу дитині зрозуміти, що вона має право вибору. Четвертим принципом є пунктуальність. Якщо соціальний працівник назначивши зустріч дитині, має обов'язково прийти та не спізнитися, тому що він ризикує втратити довіру дитини. Наступний принцип є чи не найважливішим – це щире відношення до дитини. Дитину не можна засуджувати, проявляти гидливість, хоч вона може бути брудною, з вошами, ВІЛ позитивною чи під впливом психотропних речовин. Потрібно приймати дитину такою, якою вона є.

Отже, як бачимо, надзвичайно складну і важливу справу виконують вуличні соціальні працівники. Вона потребує від них не тільки високого професіоналізму, великого багажу знань з різних галузей, але й чуйного серця.

Список використаних джерел

1. Павленко заявив про ліквідацію дитячої безпритульності в Україні.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://dt.ua/UKRAINE/pavlenko-zayaviv-pro-likvidaciyu-dityachoyi-bezpritulnosti-v-ukrayini-118809_.html
2. ЮНІСЕФ нарахував в Україні у 10 разів більше безпритульних підлітків, ніж офіційна статистика. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://tyzhden.ua/News/36520>
3. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: навчальний посібник / Безпалько О.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.–176 с.
4. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям: метод. посіб./ [Безпалько О.В.; Гурковська Л.П., Журавель Т.В. та ін.]; за ред. І.Д.Зверевої, Ж.В.Петрочко. – К.: Видавничийдім "КАЛИТА", 2010. – 376 с.